Liperin kunnan lausunto Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2045 osallistumis -ja arviointisuunnitelmasta

Elinympäristölautakunta 29.09.2026 § 121
452/10.02.00/2026

Pohjois-Karjalan maakuntahallitus on päättänyt kokouksessaan 31.8.2026 (§ 105) käynnistää Pohjois-Karjalan maakuntakaavan 2045 laatimisen. Maakuntakaavan tarkoituksena on päivittää Pohjois-Karjalan nykyiset useat voimassa olevat maakuntakaavat ajan tasalle yhteen maakuntakaavapakettiin. Maakuntakaavassa tullaan käsittelemään kaikki keskeiset maankäyttökysymykset ja siinä tullaan huomioimaan lähtökohtaisesti uudistuvan alueidenkäyttölain vaatimukset. Maakuntakaava käsittää koko Pohjois-Karjalan maakunnan alueen eli kaikki 13 kuntaa.

Pohjois-Karjalan maakuntaliitto pyytää lausuntoja osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta sekä siihen liittyvästä lähtökohdat ja alustavat tavoitteet -asiakirjasta. Lausunto pyydetään toimittamaan Pohjois-Karjalan maakuntahallitukselle osoitettuna 23.10.2026.

Yleistä:
Maakuntakaava on yleispiirteinen suunnitelma alueidenkäytöstä maakunnassa tai sen osa-alueella. Maakuntakaavan tehtävä on esittää alueiden käytön ja yhdyskuntarakenteen periaatteet ja osoittaa maakunnan kehittämisen kannalta tarpeellisia alueita. Maakuntakaava on ohjeena kuntakaavoitukselle sekä viranomaisten muulle alueidenkäyttöä koskevalle suunnittelulle. Maakuntakaavan laadinnassa tulee ottaa huomioon valtioneuvoston hyväksymät valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet, mutta myös maakunnan kehittämisen tarpeet. Maakuntakaavan aikajänne on 10-20 vuotta ja Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2045 tähtää nimensä mukaisesti vuoteen 2045.

Maakuntakaava joutuu toimimaan hyvin voimakkaasti muuttuvassa maailmassa sekä säädösten ja huomioitavien asioiden nopeiden muutoksen keskellä. Esimerkiksi uusi alueidenkäyttölaki on parhaillaan eduskuntakäsittelyssä, ja uusi alueidenkäyttölaki tulee muuttamaan myös maakuntakaavan suunnittelua ja roolia sen kohdistuessa maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävien asioiden käsittelyyn.

Kokonaismaakuntakaavan laatiminen antaa mahdollisuuden strategisesti linjata Pohjois-Karjalan alueidenkäytön kokonaiskuvaa tuleville vuosikymmenille ja samalla priorisoida ja arvioida, mikä on keskeistä maakunnan alueidenkäytön suunnittelussa. Samalla tulee pohdittavaksi aivan uudelta tasolta, miltä osin asioita käsitellään

maakuntakaavassa ja miltä osin niitä käsitellään puolestaan seutu- ja kuntatasolla.

Uusi alueidenkäyttölaki muutoksineen on ollut yksi keskeinen tekijä maakuntakaavan käynnistämiselle. Uuden lain mukaan kaavassa ei käsitellä enää paikallisia tai seudullisia kysymyksiä vaan maakuntakaavassa tulee keskittyä vain valtakunnallisiin tai maakunnallisiin tarpeisiin. Kaavatyössä tullaan kuitenkin huomioimaan maakunnan erityispiirteet ja maakunnan omat tarpeet, jolloin voi selvitysten perusteella olla tarpeen puuttua myös seudullisiin kysymyksiin, mikäli niiden vaikutukset nähdään kuitenkin maakunnallisina.

Hallituksen esityksessä alueidenkäyttölaiksi maakuntakaavan sisältövaatimukset ovat pääosin nykyisen kaltaiset, mutta esimerkiksi ilmastonmuutoksen hillintään, ilmastonmuutokseen sopeutumiseen, liikennejärjestelmän toimivuuteen sekä luonnon monimuotoisuuteen liittyvät vaatimukset ovat uusia.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on päivittyvä asiakirja eli sitä päivitetään tarvittaessa kaavan eri vaiheissa. Ajantasainen osallistumis- ja arviointisuunnitelma pidetään nähtävillä Pohjois-Karjalan maakuntaliiton verkkosivuilla.

Liperin kunnan lausunto:

Maakuntakaava 2045 OAS
Maakuntakaavan rakenne ja sisältö uudistuvat alueidenkäyttölain mukana merkittävällä tavalla. Maakuntakaavoituksen kannalta keskeistä uudessa alueidenkäyttölain esityksessä on maakuntakaavan oikeusvaikutuksien keventäminen ja tehtävän rajaaminen vain valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittäviin asioihin. Tarkempi seudullisuus ja alueellisuustarkastelu poistuu.

On riski – ja samalla ehkä jossain tapauksessa mahdollisuuskin -alueiden suunnittelulle ja kehitykselle, että maakuntakaavasta poistuvat teemat ohjausvaikutuksineen eivät vielä ole siirtyneet yleiskaavoihin. Tällöin on tärkeää, että näitä arvioidaan kaavaprosessin aikana esim. kaavaselostuksessa erityisen huolellisesti.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma esittää hyvin alueidenkäyttölain uuden siirtymävaiheen eroavaisuudet voimassa olevaan (4,2) – joskin selvyyden vuoksi teemoittelu olisi voinut olla molemmissa vastaavasti rinnakkain.

Maakunnan suunnittelussa uudet valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet täsmennetään maakunnallisiksi

alueidenkäytön ratkaisuiksi ja sovitetaan yhteen maakunnallisten ja paikallisten tavoitteiden kanssa, mikä selkeyttää näiden vaikutusta tarkemmassa kaavasuunnittelussa.

Maakunnallinen ohjelmatyö ja keskeiset selvitykset 4,5 esittää myös Liperin kunnan kannalta oleellisia teemoja (Kilpailukykyinen elinkeinoelämä, Ilmastokestävyys ja uudet energiaratkaisut, Uudistuva väestörakenne, Kestävä aluerakenne ja saavutettavuus – maankäyttö, asuminen palvelut ja liikenne ja Pohjois-Karjalan muuttunut geopoliittinen asema) sekä teemakohtaisia alaohjelmia ja strategioiden laadintaa. Liperin kunta onkin monessa näistä jo osallisena tavalla ja toisella.

Varsinaiset tämänhetkiset sisällölliset teemat on esitetty OAS kohdassa 6,2. Näihin kunnalla ei ole huomautettavaa. Myös esitetyt maakuntakaavan tavoitteet ovat puollettavissa – alueidenkäyttölain höllentävä ohjausvaikutus huomioiden. Kaavassa tulisi siten esittää mahdollisimman selkeästi, mitä ovat yksiselitteisiä ja/tai sitovia määräyksiä ja mitkä yleisemmällä tasolla strategisesti ohjaavia tai tulkittavia/sovellettavia ohjeita tai muita seikkoja. Sinällään kohdan 9 maakuntakaavan oikeusvaikutukset ovat selkeät – kuten aiemminkin.

Maakuntakaavan osallisissa on lueteltu vain itse kaavaprosessin osalliset. Tähän voisi lisätä myös osion kuvaamaan vuorovaikusta eri selvitysten laadinnassa.

Osallistumis- ja arviointisuunnitelma on laadittu kokonaisuutena hyvin ja siihen ei kunnalla ole huomautettavaa.

Lähtökohdat ja alustavat tavoitteet liite
Liite avaa tarkemmin maakuntakaavan päätavoitteita ja muita yleisiä tavoitteita laadittavine selvityksineen (3.1 Aluerakenteen kehittäminen mm. kauppapaikkaselvitys ja puhtaan teollisuuden keskittymät, 3.2 maakunnallinen laajasti käsitelty liikenneverkko (mm. tähän korostettuna Liperin kannalta *Ysikäytävä muodostaa maakunnan keskeisen poikittaisyhteyden Niiralan kansainväliseltä rajanylityspaikalta Joensuun kautta Kuopion sekä edelleen Keski- ja Länsi-Suomen suuntaan. Ysikäytävään sisältyvät valtatie 9 sekä Joensuu-Niirala- ja Joensuu-Siilinjärvi-ratayhteydet. Ysikäytävän rooli painottuu muuttuneessa toimintaympäristössä yhä vahvemmin valtakunnallisena poikittaisyhteytenä Kuopion, Keski-Suomen ja edelleen länsirannikon satamien suuntaan.*), 3.3 Luontoarvot, 3.4. luonnonvarat, 3.5 kulttuuriympäristöt ja luonnonvarat, 3.6 virkistys- ja matkailu, 3.7 erityistoimintojen alueet ja 3.8 Energiainfra. Kaikissa näissä edellä mainituissa teemoissa Liperin kunta on tavalla tai toisella mukana alueiden ja maakuntakaavan laatimisen osallisena. Näihin kunnalla ei ole huomautettavaa.

	Kokonaisuutena kunta katsoo, että maakuntaliitto osallistaa kuntia maakuntakaavan ja sen selvitysten laadintaan ja kuuntelee kuntia ja niiden kehitystarpeita erinomaisella tavalla.
Vaikutusten arviointi	Maakuntakaava tukee Liperin kunnan kehittämistavoitteita ja elinvoimaa erittäin tehokkaasti, erityisesti tehtävien selvitysten ja näistä käytäntöön siirrettävien teemojen saralla. Itse maakuntakaavan oikeusvaikutukset ja ohjausvaikutukset vähenevät antaen kunnalle ehkä osiin enemmän liikkumavaraakin paikallisten tavoitteiden toteuttamiselle yleis- ja asemakaavatasolla. Toisaalta lisääntyvät uudet teemat tai vaatimukset ilmastonmuutoksen hillinnässä, ilmastonmuutokseen sopeutumisessa, sekä luonnon monimuotoisuuden vaalimisessa saattavat haastaa kuntaa myös taloudellisesti.
Valmistelija	kaavoituspäällikkö
Esittelijä	Tekninen johtaja
Päätösehdotus	Elinympäristölautakunta päättää esittää kunnanhallitukselle, että se hyväksyy edellä esitetyn lausunnon Pohjois-Karjalan maakuntakaava 2045 osallistumis- ja arviointisuunnitelmasta ja sen lähtökohdat ja alustavat tavoitteet liitteestä.
Päätös	Hyväksyttiin päätösehdotus.
Ote	kunnanhallitus, maankäyttö
Lisätietoja	Kaavoituspäällikkö p. 0400 125 152